

هم‌سوئی برای تربیت درست

فریبا کیا

مؤلفه‌ها و متغیرهای جذاب، مزاحم و تأثیرگذار بیگانه و مخرب است.

همه‌جانبه‌نگری و اتکا به منابع داخلی و یکپارچگی و هماهنگی آموزش‌های رسمی و غیررسمی و مدرسه و جامعه، و به عبارتی همکاری بخش دولتی و غیردولتی در تهیه مواد و رسانه‌های آموزشی و وحدت تقریبی در اجراء، یکی از نکات کلیدی در راهبردهای تربیتی است. همه نهادها باید در قالبی نظام‌مند به کمک نظام آموزش رسمی بیایند و روش‌ها، منابع و مواد آموزشی و تربیتی مرسوم مانند کتاب‌ها، مجلات، فیلم‌ها، موسیقی و هنرهای آوایی، تئاتر و نمایش، بازی و سرگرمی، نرم‌افزارها و دیگر رسانه‌ها را هم‌سو و همراه با نظام آموزش رسمی تنظیم و هدایت نمایند، تا دست یافتن به تربیت مطلوب و یکپارچه مورد انتظار اسناد فرادست میسر باشد.

در حال حاضر مأموریت هماهنگی و ایجاد وحدت روشی نهادهای مولد و مروج منابع و مواد آموزشی و تربیتی با سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی و به‌طور اخص دفتر انتشارات و تکنولوژی آموزشی است و معاونت سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی در این دفتر مستقر است. خوشبختانه با وجود نگاه جامع مدیران آموزش و پرورش رسمی کشور، ساختار و سازوکار نسبتاً هماهنگ و قابل قبولی برای تشخیص و سامان‌دهی منابع و مواد آموزشی و تربیتی در همه حوزه‌ها، به‌ویژه کتاب‌های آموزشی، کمک‌آموزشی، کمک‌درسی و همچنین نرم‌افزارها، فیلم‌ها و بازی‌ها و سرگرمی‌های آموزشی در درون سازمان ایجاد شد. اکنون سعی ما بر این است که با تدوین استانداردها و شاخص‌های مناسب، هم‌راستا با اهداف ملی تربیت، روزبه‌روز نهادها، ناشران و تولیدکنندگان منابع آموزشی و تربیتی بیشتری به این جمع هم‌سو بیوندند تا ان‌شاءالله با اطلاع‌رسانی و حمایت از تولید و توزیع و مصرف منابع استاندارد و مفید، تولید منابع غیراستاندارد در کشور به حداقل برسد.

حضور کارشناسان سامان‌دهی منابع آموزشی و تربیتی در نمایشگاه‌ها و مجامع مختلف از جمله نمایشگاه بین‌المللی کتاب و ارتباط چهره‌به‌چهره با مخاطبان، اجرای نشست‌های مشترک با داوران، کارشناسان، ناشران، تولیدکنندگان و نیز برپایی جشنواره‌های متعدد با هدف معرفی استانداردها و تشویق فعالان این عرصه، تدوین مقالات و گزارش‌های مختلف، استفاده از ظرفیت مجلات رشد و دیگر رسانه‌ها، انتشار ویژه‌نامه‌ها و مجلات متنوع از جمله نشریه جوانه، از جمله برنامه‌ها و تلاش‌هایی است که بتوانیم امواج این هدف را در گستره و عمق بیشتری مطرح کنیم.

در تعریف ساده‌ای از تربیت، آن را «ایجاد رفتار مطلوب» در مربی تعریف کرده‌اند. این تعریف گرچه ساده به‌نظر می‌رسد، اما ایجاد رفتار یا عادات مطلوب در افراد، مستلزم عبور آن‌ها از فرآیندهای بسیار دشوار و نفس‌گیر و طولانی است. بی‌تردید، اندیشیدن در انسان و تربیت او، دغدغه همه والدین، نهادها و اندیشمندانی بوده است که خواسته‌اند موارث فرهنگی، دانش‌ها و مهارت‌ها و عادات را در فرزندان و نسل‌های حاضر و بعد از خود نهادینه سازند و به اصطلاح آن را به رفتار معمول و هنجار پذیرفته شده مبدل نمایند.

امروزه نیز «ایجاد رفتار مطلوب» در مخاطبان هدف عمده همه افراد، نهادها، مؤسسات و نگاه‌ها با اهداف گوناگون اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، زیست‌محیطی و حتی دینی و مذهبی است. هدف اصلی آن است که اطلاعات و دانش‌ها مطابق خواسته‌ها و اهداف تعریف شده، به افراد منتقل شود و متعاقب آن تغییرات نگرشی و مهارتی در مخاطبان، که عمدتاً کودکان و نوجوانان، صورت گیرد و با تکرار و تقویت آن به‌صورت رفتار مطلوب در کنش‌های فردی و اجتماعی آنان که آینده‌سازان اجتماعی‌اند، متجلی شود. بدیهی است مهم‌ترین نکته این فرآیند آن است که «رفتار مطلوب» چگونه و از چه دیدگاهی تعریف شود و روش‌ها و اسباب مناسب با آن چگونه طراحی و تبیین گردد. از سوی دیگر در جهان معاصر، به دلیل نوآوری‌های مستمر و استفاده از فناوری‌های نوین، پیچیده و ناشناخته بودن ابعاد فردی و اجتماعی انسان، تنوع شخصیتی و محیط‌های زندگی افراد، برداشت مستقل افراد از پدیده‌ها و رخدادهای پیرامون، تعاریف جذاب دیگر از رفتار مطلوب، وجود رقبا و ابزارهای جایگزین مدارس و مواد آموزشی سنتی و... منظومه‌ای درهم پیچیده و به ظاهر بی‌انتها از موضوعات را ایجاد می‌کند که تربیت نوجوانان را در مدارس بسیار دشوارتر و پیچیده‌تر از گذشته کرده است. امروزه در کشور ما با توجه به اهداف انقلاب اسلامی، حتی با فرض وجود پیوند خارج از کنترل و ورود خواسته و یا ناخواسته دیگر رسانه‌های غیرتربیتی ایجاد و نهادینه شدن تربیت مورد انتظار، با دشواری و تردید روبه‌روست که دقت و چاره‌اندیشی خاص خود را طلب می‌کند.

خوشبختانه با تصویب سند ملی آموزش و پرورش و برنامه درسی ملی، تعریف قابل قبولی از تربیت و روش‌های آن در سطح ملی و دستگاه‌های گوناگون ایجاد شده است. نکته مهم در این مسیر، تسریع در برنامه‌ریزی و اجراء و همچنین کاهش عوارض و دخالت